

Felix Anton Scheffler, Maria – Ucieczka Grzeszników

autor: Malwina Zaremba (Program Drogi Baroku, www.drogibaroku.org), oprac. Agata Trzebuchowska

Obraz Felixa Antona Schefflera Maria – Ucieczka Grzeszników, znajdujący się w kościele parafialnym pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Lubawce, został zapewne ufundowany przez ówczesnego opata klasztoru Cystersów w Krzeszowie, Benedicta II Seidla. Po wielkim pożarze kościoła w 1734 roku opat wysłał część artystów pracujących dla niego w Krzeszowie, aby wykonali wyposażenie do odbudowywanej świątyni. Wśród nich był także Scheffler, który oprócz obrazu w ołtarzu głównym wykonał w Lubawce jedenaście malowideł z wizerunkami świętych.

Lubawski obraz ukazuje Marię jako ucieczkę grzeszników oraz wspomóżcielkę wiernych. W górnej części przedstawienia znajduje się Madonna z Dzieciątkiem, siedząca na chmurze, otoczona puttami i aniołami. W dolnej części po lewej stronie obrazu duchowny udziela komunii choremu, a poniżej mały chłopiec przytula się do zmarłej kobiety, zapewne jego matki. Obok rodzina modli się nad chorym chłopcem. Jest to najprawdopodobniej scena przedstawiająca zarazę. Na drugim planie pokazano żołnierzy cesarskich pokonujących armię turecką. Powyżej dwa uzbrojone anioły kierują w stronę Turków ogniste miecze oraz tarcze z monogramami Chrystusa i Marii. W tle ukazano po prawej stronie kościół parafialny w Lubawce oraz rzekę, a na jej drugim brzegu – płonące miasto.

Sceny w dolnej części malowidła z pewnością odzwierciedlają lęki, które nękały ówczesnych mieszkańców Lubawki. W XVII i XVIII wieku miasto to zostało wielokrotnie dotknięte zarazami, przemarszami obcych wojsk, powodzią i pożarami, a zwłaszcza tym z 11 grudnia 1734 roku, który doszczętnie strawił niemal całą miejscowość. Nic więc dziwnego, że w obliczu tylu kataklizmów jedynym ratunkiem wydawała się Matka Boża. W Litanii do Matki Boskiej Nieustającej Pomocy Maria zostaje przedstawiona jako ta, która pomaga w sytuacjach najtrudniejszych. Jest Ona nazwana „wsparciem w naszych nieszczęściach”, „ucieczką uciśnionych”, „obrończynią grzeszników”, „Matką sierot” i „zbawieniem umierających”. Natomiast w górnej części obrazu aniołowie trzymają atrybuty mówiące o dobrodziejstwach płynących z opieki Marii: symbole pokoju (gałązka oliwna) i dobrobytu (snopek zboża i róg obfitości).

Maryjne płótno jest nie tylko niezwykle bogate i oryginalne pod względem ikonografii, lecz także ciekawe pod względem formalnym. Cechuje je charakterystyczna, budowana na przekątnych, „piramidalna” kompozycja przedstawienia z Marią na szczycie, obecna także w innych obrazach ołtarzowych Schefflera (np. w Apoteozie świętego Marcina w kościele parafialnym w Jaworze).

Co ciekawe, tworząc lubawskie dzieło, malarz dokonał kilku autocytatów – wykorzystał motywy pojawiające się w jego wcześniejszych pracach, jak obraz ołtarzowy Mistyczne zaślubiny świętej Katarzyny w kościele opackim w Krzeszowie (postać Marii z Dzieciątkiem) czy malowidło freskowe Chrystus uzdrawiający chorych w dawnej aptece gmachu głównego Uniwersytetu Wrocławskiego (postaci chorych). Mimo tego lubawski obraz Schefflera można śmiało uznać za jedno z najlepszych płócien ołtarzowych w karierze tego artysty.